

Cryptophilus obliteratus (Coleoptera: Erotylidae): een invasief tonderkevertje uit Oost-Azië

Willy Troukens & David Ignace

Samenvatting. Naar aanleiding van een aantal vangsten van *Cryptophilus obliteratus* Reitter, 1874 besloot de eerste auteur een studie te maken over de huidige verspreiding van deze soort in België. Deze kever leeft in schimmelig plantaardig materiaal. Hij is afkomstig uit Oost-Azië. De eerste Belgische vondsten werden vermeld in de provincie Henegouwen op 20.vi.2014.

Abstract. Following the collection of some specimens of *Cryptophilus obliteratus* Reitter, 1874, the first author decided to gather all information about the presence, nowadays, of this species in Belgium. This beetle lives in decomposing vegetable material. It is an invasive species, originally from Eastern Asia. The first Belgian captures were reported in the province of Hainaut on 20.vi.2014.

Résumé. A la suite de quelques collectes de *Cryptophilus obliteratus* Reitter, 1874, le premier auteur a décidé de commencer une étude concernant la répartition actuelle de cette espèce en Belgique. Ce coléoptère vit dans les matières végétales en décomposition. Il est originaire de l'Est de l'Asie. Les premières captures belges ont été signalées dans la province du Hainaut le 20.vi.2014.

Keywords: Belgium — Coleoptera — *Cryptophilus obliteratus* — Erotylidae — Faunistics.

Troukens W.: Ninoofsesteenweg 782/8, B-1070 Anderlecht, Belgium. willy.troukens@gmail.com

Ignace D.: Rue Winston Churchill 91, B-6181 Courcelles, Belgium. david.ignace@msn.com

DOI: 10.6084/m9.figshare.21432582

Inleiding

Op 20.vi.2014 ontdekte de tweede auteur, bij het uitzeven van compost in zijn tuin te Courcelles (HA), 3 exemplaren van *Cryptophilus obliteratus* Reitter, 1874 (Coleoptera: Erotylidae) (Fig. 1). Dit bleek de eerste waarneming te zijn in België van dit invasief tonderkevertje.

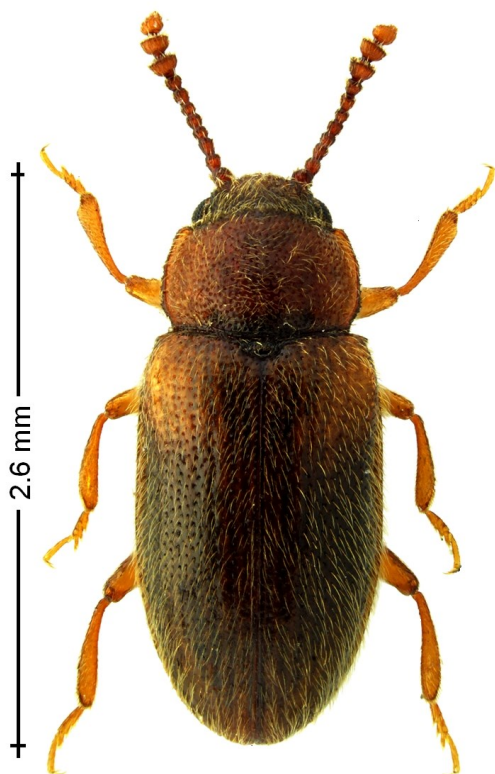

Fig. 1. *Cryptophilus obliteratus* Reitter, 1874, Courcelles (HA), 8.iv.2018. Leg. & © David Ignace.

Morfologie en levenswijze

Cryptophilus obliteratus is een klein, onopvallend kevertje. De 9 exemplaren die wij konden bestuderen zijn amper 2,2 à 2,6 mm groot. De basiskleur is donkerbruin tot zwart. Halschild bruin, soms donkerbruin, maar meestal bleker dan de kop. Zowel halschild als dekschilden stevig bestippeld; de dekschilden bovendien met puntrijen, bruine schouderhoeken en een bleekgele, aanliggende beharing. Sprietten geelbruin, 11-ledig, eindigend op een 3-ledige knots. Het laatste sprietlid iets kleiner dan het voorlaatste. Poten geelbruin. Bij het ♂ is de binnenrand van de achterschenen in de tweede helft heel fijn gedoornd (Fig. 2).

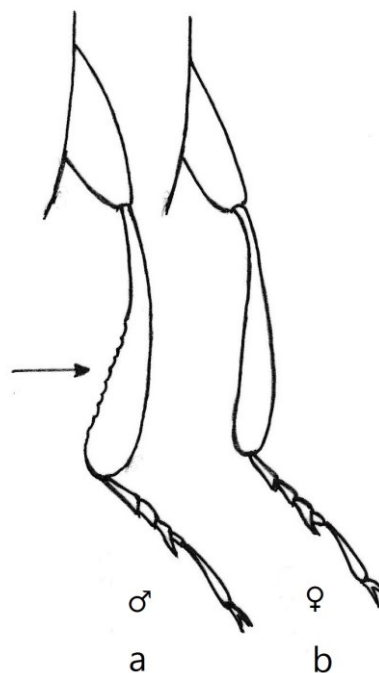

Fig. 2. Rechterachterpoten van *Cryptophilus obliteratus* Reitter, 1874; a, ♂; b, ♀. (Naar Runge 2000: 81).

Niet volledig uitgekleurde (immature) exemplaren kunnen eenkleurig bruin zijn. Zulke exemplaren kunnen verward worden met de verwante *Cryptophilus propinquus* Reitter, 1874 (Troukens 2022). Om elke vergissing te vermijden kijkt men dan best naar de onderste halsschildstreep die bij *C. obliteratus* volledig is, en bij *C. propinquus* in het midden ruim onderbroken is (Runge 2000) (Fig. 3).

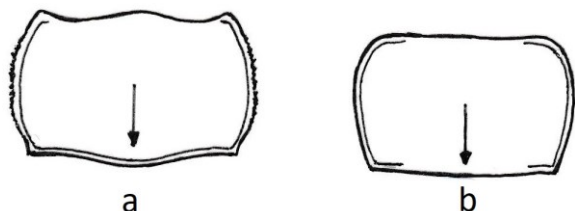

Fig. 3. Halsschild; a, *Cryptophilus obliteratus* Reitter, 1874; b, *Cryptophilus propinquus* Reitter, 1874. (Naar Runge 2000: 81).

Cryptophilus obliteratus is te vinden in parken, bossen en tuinen op voorwaarde dat er schimmelig plantaardig materiaal aanwezig is (Chittaro & Sanchez 2017). Królik (2019) vermeldt ook boomzwammen. De Belgische exemplaren werden verzameld van maart tot december. Blijkbaar kan men de imago's het ganze jaar aantreffen. De meesten werden ontdekt door het uitzeven van tuincompost of oud grasmaaisel, en verder met behulp van raamvallen en lichtvallen.

Verspreiding (Fig. 4)

Na de eerste Belgische vondst volgden vrij snel nieuwe meldingen vanuit diverse plaatsen. Dat zijn: Maasmechelen (LI), 5.vii.2016 2 ex. in boomholte van Amerikaanse eik (*Quercus rubra*) (leg. Luc Crevecoeur), Heusden-Zolder (LI), 25.viii.2016 1 ex. in lichtval (leg. Luc Crevecoeur), Erpe-Mere (OV), 17.xii.2016 1 ex. (leg. Gert Van Heghe/Waarnemingen.be), Courcelles (HA), 27.iii.2017 1 ex. in compostbak (leg. David Ignace), Courcelles (HA), 8.iv.2018 4 ex. in raamval (leg. David Ignace), Gouy-les-Piéton (HA), 12.iv.2018 3 ex. in het Staatsreservaat Claire-Fontaine (leg. David Ignace & Pol Limbourg), Gouy-les-Piéton (HA), 22.iv.2018 1 ex. in het Staatsreservaat Claire-Fontaine (leg. David Ignace), Courcelles (HA), 22.iv.2018 1 ex. in raamval (leg. David Ignace), Voeren (LI), 17.vii.2019 1 ex. in raamval (leg. Luc Crevecoeur), Courcelles (HA), 9.vi.2020 1 ex. in raamval (leg. David Ignace), Genk (LI), 23.vi.2020 1 ex. in lichtval (leg. Luc Crevecoeur), Hoeselt (LI), 23.vii.2020 (leg. Luc Crevecoeur) en Dion-le-Mont (BW), 23.x.2020, 1 ex. (leg. B. & A. Schretter/Waarnemingen.be).

Cryptophilus obliteratus is afkomstig uit Oost-Azië (Oost-Siberië, China, Mongolië, Japan) maar hij heeft zich de laatste decennia ook gevestigd in Europa en Noord-Amerika (Lyubarsky 2017, Esser 2017). In West-Europa is

het kevertje nu bekend in Duitsland sinds 1987 en in Oostenrijk sinds 2015 (Chittaro & Sanchez 2017: 48–49), in Frankrijk (Elzas) sinds 2003 (Callot 2003), in Zwitserland sinds 1999 (Chittaro & Sanchez 2017: 48–49), in Denemarken sinds 1999 (Runge 2000) en in Polen sinds 2015 (Królik 2019: 1-5). In Groot-Brittannië zijn nog geen vangsten gemeld (UK Beetles/Erotylidae).

In Nederland was *C. obliteratus* in 2010 nog onbekend (Vorst 2010: 129). Pas op 8.i.2011 wordt voor het eerst een ♀ aangetroffen te Oirschot (Noord-Brabant) (Tim Paasen/Waarneming.nl). Sindsdien werden nog 34 andere exemplaren verzameld in 9 lokaliteiten: behalve in Noord-Brabant ook in de provincies Gelderland (Wageningen) en Limburg (Waarneming.nl/Erotylidae).

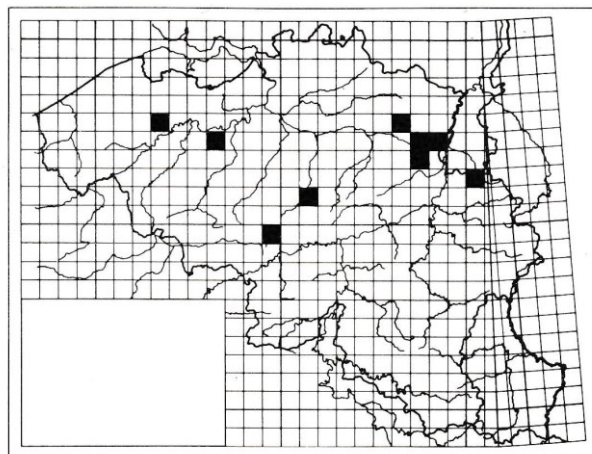

Fig. 4. Vindplaatsen van *Cryptophilus obliteratus* Reitter, 1874 in België.

Besluit

Het toenemend handelsverkeer tussen Oost-Azië en Europa leidt ertoe dat steeds meer exoten onze streken bereiken en zich hier ook gaan voortplanten. *C. obliteratus* is één van de velen. Hij wordt blijkbaar als verstekeling geïmporteerd met ladingen hout en landbouwproducten. In West-Europa zou hij een nuttige aanwinst kunnen worden voor onze “compostfauna”.

Dankwoord

Dit artikel kwam tot stand, dankzij de info en gegevens ons vriendelijk bezorgd door Guido Bonamie (Nevele-Merendree), Luc Crevecoeur (Genk), Alain Drumont (Jette), Pol Limbourg (KBIN, Brussel), Koen Smets (Antwerpen) en Hugo Raemdonck (Ganshoren). Een speciaal woordje van dank gaat ook naar Isabelle Somville van het “Département de la Nature et des Forêts (DNF)” (Cantonement de Nivelles) voor de vergunningen die ons toelieten om faunistische inventarissen uit te voeren in het Staatsreservaat Claire Fontaine. Aan allen hartelijk dank!

Bibliografie

- Callot H. 2003. *Cryptophilus obliteratus* Teitter, 1878, espèce nouvelle pour la faune de France (Coleoptera: Languriidae). — *Bulletin de la Societe entomologique de Mulhouse* **59**(1): 5–6.
- Chittaro Y. & Sanchez A. 2017. A propos de quelques coléoptères rares ou nouveaux pour la Suisse. — *Entomo Helvetica* **10**: 45–53.
- Esser J. 2007. On the Nearctic Cryptophilidae Reitter, 1874 (Coleoptera: Erotylidae). — *Linzer biologische Beiträge* **49**(2): 1133–1137.
- Królik R. 2019. Data on the occurrence of several new and recently discovered species in Poland (Coleoptera). — *Acta entomologica sileciana* **27**: 1–5.
- Lyubarsky G. Yu. 2017. New records of Cryptophagidae and Erotylidae (Coleoptera: Clavicornia) from the Caucasus: northern and eastern faunal elements, and faunistic notes for the Oriental and Australian regions. — *Eurasian Entomological Journal* **16**(4): 397–400.
- Runge J. B. 2000. *Cryptophilus obliteratus* Reitter, 1878, ny bille for den danske fauna (Coleoptera: Languriidae). — *Entomologiske Meddelelser* **68**: 79–83.
- UKbeetles.co.uk/Erotylidae — <https://www.ukbeetles.co.uk/erotyliidae> [bezocht 10.i.2022].
- Vorst O. 2010. Catalogus van de Nederlandse kevers (Coleoptera). — *Monografieën van de Nederlandse Entomologische Vereniging* **11**, Amsterdam, 317 pp. + CD.
- Troukens W. 2022. Tonderkevers aan de westrand van Brussel (Coleoptera: Erotylidae). — *Phegea* **50**: 84–89.
- Waarnemingen.be/Erotylidae — <https://waarnemingen.be/taxa/10729/> [bezocht 10.i.2022].
- Waarneming.nl/Erotylidae — <https://waarneming.nl/species/206016/> [bezocht 10.i.2022].
-